

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus de decem praeceptis - Cod. Aug. pap. 51

Henricus <de Frimaria>

[Reichenau], [14. Jahrh.]

Secundum praeceptum

[urn:nbn:de:bsz:31-87058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-87058)

suspitiose seruando verā fidē debilitat tenendo et eam nō p̄ vitālia
 opā exercendo vel q̄ articulos negligentē addiscendo **Itē de sedā**
 expōne sed in aliquo bono creato spem tuā posuisti si p̄mittam sollicitu-
 tudinē spem tuā a diuina p̄uidencia subtrahenti et si aliquos verba
 vel exemplo aspe diuini adiutorij vārgasti vel si in ecclia spe sibi
 et diuini suffragij nō orasti sed potius p̄sumptiue vel vāitate
 aliqua corpali **Itē de tercia** Si aliq̄ grā deū dilexisti vel ecclā
 si acciones tuas p̄se in eius honore nō ordinasti vel si vitā tuā
 exemplari sue dilectionis nō gformasti et breuiter q̄q̄ contra
 caritatē deliquisti **Ex quibus ē patere potest quā necōm sit eudi-**
 bet addiscerē ḡfessorē recurrere p̄ quē de p̄deis plenius vale-
 at informari **Secundū p̄ceptū attende**
Secundū p̄ceptū est Non assumes nomen dei in vanū **Ubi**
ḡm Augusti p̄hibetur iuramentū frivolu et ecclā p̄ iurium
 uterq̄ em̄ et qui p̄ nichilo iurat et qui falsa iurat assume no-
 men dei in vanū q̄ p̄m̄ sū cā nominat sūmā veritatē sedus
 autē nominat eam ḡtempnit peiorando **Et hoc p̄ceptū p̄p̄t**
 exponit p̄mo n̄ de transgressionē iuramenti vt sit sensus
 Non assumes nomen dei tui in vanū **Execrabili** ē iurando vel
 ecclā peiorando **Circa q̄ tria sunt p̄ ordine declaranda p̄mū**
 est qualis et quib̄ modis istud p̄ceptū male iurando violetur
Sedm̄ est que sunt attendenda in hoc q̄ aliquis licite et sū p̄ccō
 possit iurare vel iuramentū recipere **Tercio videndū que sint**
 illa p̄ que quis a ventu p̄iurij merito vtrahatur p̄pter p̄mū
 est sciendū q̄ nomen dei in vanū assume male iurando tripli-
 p̄mo quidē iurando vane et multipliciter vel inutiliter et hoc
 fit diuinā veritatē sine cā nominando vel obtestando **Sed**
 iurando dolose et fraudulenter vt in ḡtractib̄ p̄ximū tuum
 decipiendo et iurando rem tuā esse meliōrē quā sit vel q̄ plus
 tibi ḡstereit quā fecerit **Tercio iurando temerarie et prima-**
 ritē q̄ iterū fit tribs̄ modis p̄mo execrabiliter iurando vt
 cū aliquis iurat p̄ intestinū dei vel p̄ pulmonē dei **Sed** irre-
 uerenter iurando vt cū quis sū cā iurat p̄ v. vlnera xpi
 hec enī iuramenta quantūcūq̄ sint vera q̄ tū p̄mū sonat
 inde blasphemā eo q̄ aliq̄ deo ascribit q̄ sue dignitati nō con-
 uenit **Sedm̄** autē sonat inde irreuerentiā q̄ magna est deo
 irreuerentiā sua vlnera p̄iosa in vanū assumere **Unde**
 nobis tota salus effluxit **Idē** si talia iuramenta ex delibe-

p̄mū hoc q̄ dicitur p̄mittit que p̄mittit et p̄mittit de bono
 nō se nob̄ videtur ad p̄mittit p̄mittit p̄mittit p̄mittit p̄mittit

ipsius qui recipit ut in xxij q. ij. ille et c. Cui exigit propter
 secundum est sciendum quod hoc quod aliquis licite possit iurare vel licite
 exigere aut et recipere iuramentum Considerandum est quod exigens
 iuramentum aut est persona publica ut potest iudex et talis non
 peccat quod tenet ex ordine iuris recipere iuramentum sine sit verum siue
 falsum Aut est persona privata et tunc aut exigit ad obligationem confirma-
 tionem et hoc fit sine peccato aut ad usurarias subterfessionem ut cum scit
 cum falsum iurare et sic peccat mortaliter aut ad dubitationem remo-
 cionem ut quod per re iurata iuratur et sic non peccat exigens iurame-
 tum cum sit sine otiose ut scribitur habere in potestatis et quis in
 nocentiam suam perire iuramento et in hoc casu sibi debet cre-
 di nisi contrarium possit probare eum. Ad hoc ergo quod aliquis possit
 sine peccato iurare vel iuramentum recipere tria requiruntur primo
 veritas ex parte scilicet pro iudicio et discretio seu deliberatio ex parte
 rationis Tertio iustitia ex parte rei iurande et quod illud quod iuratur
 sit iustum et licitum et per hoc tria sunt per se dicuntur comites iuramen-
 ti et debent conservari quilibet licitum iuramentum per hoc notavit
 in xxij q. ij. Adnotandum propter tertium et sciendum quod quilibet
 merito a peccato debet veritatem propter tria mala que ex peccato in-
 currimus Et sunt propter tria bona que ex peccato amittimus
 Nam primum malum quod ex peccato incurrimus est peccatum austeritatis quod
 secundum canones pro peccato manifesto et sollemnizato debet in poenitentia
 septennis Ad id malum est reatus in manibus quod per hoc tenet hoc
 crimen in poenitentia comparatur homicidio voluntario primo per Augustinum
 Cui cogit alium perire duplici ratione superius tractata videlicet hanc
 dam Tertium malum est fame irrecupabilitas quod peccator in fame
 efficitur nec postea quantumque penitentiam in testimonium admittit
 titur. Et deest. Sicut sunt et tria bona que ex peccato perditur
 Amor namque veritatis tria bona in homine operatur quibus ex peccato
 totaliter denudat primum bonum quod amor et observatio veritatis
 hominem a peccati servitute liberat Unde scribitur per. Si veritas
 vos liberaverit vere liberi eritis secundum bonum quod ipsum omnibus
 donis et virtutibus fecundat Ecce et penetratio interiorum
 patris terrae et illuminatio omnes sperantias in deo Tertium est
 quod de homine de adhaerentia beatitudinis assecurat Unde scribitur
 Sapientia vi. Concupiscentia et amor sapiens perducit ad regnum propter
 Sed hic notabile est sciendum quod ex illo verbo quod ipse dicit Ego
 dico vobis non iurare omnino quidam simplices sumptorunt

occasione erroris sic intelligentes qd xpc inhibuerit omnia iuranda
 tamen omnino illicita et hoc multi heretici sentiant et sentierunt
 sed hoc non est verum qd xpc in hoc verbo non prohibet simpliciter iurare sed
 solum quod sine causa legitima et necessaria non sit iurandum et hoc propter
 peccatum peccatum evitandum. Sed hoc exponitur de transgressione voti
 sub hoc sensu non assumes nomen dei tui in vanum. Votum s. tuum deo
 semel transgrediendo. **Canon** huius sacramentis lib. 1. par. 27 c.
 omni votum est restitutio quedam promissionis spontaneae que ad solum
 deum et ad ea que dei sunt referuntur. **Ex** hoc patet qd transgressio
 voti hoc precepto prohibetur. Unde ad maiorem huiusmodi evidentiam circa
 votum sunt quatuor principaliter inquirenda. Primum inquirendum
 est quod sit votum et que et quot requiruntur ad ipsum. **Sed** verum votum
 licitum semper obliget ad servandum. **Tercio** verum potest votum simplex
 possit quis contrahere matrimonium. **Quarto** inquiretur verum melius
 sit aliquid facere ex voto quam sine voto propter primum est sciendum
 qd votum nichil aliud est quam spontanea promissio cum deliberatione vel
 obligatione firmata. **Ex** quo patet qd ad votum tria requiruntur
 primum est propositum voluntatis qd debet fieri ex animi libertate non
 ante ex coacta necessitate. **Ex** quo patet qd si aliquis cogatur
 meru candente inconstanter ad aliquid vouendum non tenet ex
 solvere. **Sed** est deliberatio voluntatis qd si aliquis subito
 bonum aliquid concipiat non obligatur ad servandum ex voti necessitate
 sed solum ex quadam decencia et congruitate in quantum diuinis
 et bonis instinctibus non est resistendum. **Tercium** est qd votum
 sit de re bona qd si fiat de re mala non obligat dicente ysidoro.
In malis promissis rescinde fidem inurpi voto muta decretum
 et ponit 27 q. 17. **propter** qd est sciendum qd votum licitum semper
 obligat ad servandum si vouens sit sui iuris qd eius transgressio
 est peccatum mortale exceptis quatuor casibus. **primus** si
 aliquid vouit sub conditione tunc enim non existente conditione non tenet
 exsoluere votum puta si aliquis vadit ieiunare bis virginem
 ut sine talis si non sanatur infra tempus prefixum non tenetur
 ad solutionem voti. **Sed** si accedat dispensatio eius qui potest
 que tamen nunquam debet fieri in voto si inique bonum vel in melius
 commutetur. **Canon** gratia queri potest verum **ip** in voto continetur

sine consensu plati. sicut episcopus quod subest pape in hiis que ad quantum pertinent
 ideo non potest vouere pignaciones longas nec de religione intrare
 sine consensu ipsius abstinencia autem et elemosina et cetera humanitatis
 vouere potest pape non retractat ab administratione sibi commissa clericus
 de secularibus quod subest quod quantum ad beneficium ideo nichil vouere potest
 quod ipsum abstractat a seruiio beneficii licet alia vouere possit in quibus
 sui iuris existit filius de familia quod subest patri in hiis que ad regni
 mendonius pertinent ideo circa talia nichil vouere potest nisi prius
 sed religione et alia in quibus non subest patri bene vouere potest et
 hoc non est Augustinus et hostienus. Sed cum mulier nichil vouere possit
 sine consensu viri merito dubitatur verum peccet emittendo aliquid
 votum sine licentia mariti ad quod dicitur quod non nisi hoc faciat re
 mararia licet cum voto uxoris et omnium ipsi qui non sunt sui iuris
 non sit firmum nisi consensu eorum quibus subieunt non tamen peccant vouendo ab
 solute loquendo quod maioris voto intelligitur debita condicio scilicet si suis superioribus
 placeat vel si expresse non renitent. In talibus autem sufficit tacitus
 consensus secundum Innocentium puta si superior sciat et non contradicat. xx. q.
 ii. Si in quibuslibet. Sciendum tamen quod licet uxor non possit vouere aliquid
 sine consensu viri si tamen fiat non debet tamen esse uenire auctoritate propria
 sed vir eius potest irritare si uoluit antequam matrimonium sit con
 tractum dum modo non fuerit adimpletum. Immo si quod plus est si mulier de
 consensu viri voueat abstinenciam pignacionem vel huiusmodi et postea
 vir ei executionem prohibeat debet obedire viro et non peccat viro obe
 diendo licet vir peccet illud quod senserat retractando vel prohibendo
 xxxiii. q. v. Voluit. In hoc tamen casu distinguendum est quod aut dedit
 licentiam in facie ecclesie et tunc si pariter non potest reuo
 care aut dedit in privato et tunc ante usum licentia poterit reuocare
 puta si dedit licentiam de ingressu religionis sed postea non potest
 Thomas et Albertus dicunt. Quod si vir dedit licentiam expresse quasi
 de castitate vouenda non potest esse post votum emissum reuocare sed intellige
 quod non potest hoc nisi peccet. Sed si vir solum distulerit et post plenam deliberacio
 nem uelit potest et mulier sibi tenet in hoc obedire. Cum enim uidetur
 dare Innocentius d. Cum qui dat licentiam vouendi non propter hoc
 impedit exigere debitum nisi et ipse sibi voueat. Illa tamen que uoluit
 impedit ab exigendo sed non a reddendo. Sed forte dices Numquid
 vir non peccat irritando votum uxoris quod in suo consensu emiserat.

Dicendum q non q videt iure suo sibi diuinitus pccato qz a canone
sibi indulto ppter votu veru s post votu simplex quis possit mari
moniu contrahere tria videntur sunt Nam pmo est ostendendum q nec
taliter peccat qui post votu simplex continentie qz hu matrimonium
tu q facit contra pceptu diuini quo dicitur uocare et reddere tu q
in foro oficie et apud deu s doctores tm obligat votu simplex
quantu sollempne Ex quo euidenter patet qua pphane quidam
osulant et licenciant aliquas psonas contrahere post votu simplex
emissu sine continentie Qui peccant epl' pmo q suo oficio ad
pccm infidelitatis impellunt Nam transgressio voti sicut et
iuramentu videt esse quedam abnegatio diuine veritatis Et
ideo post ydolatriam pccm purit et transgressio voti videtur
sedm locu tenere ingruitate delicti ppter qz veruqz pphetur
in s pcepto q in mediate se hz ad pmi sed q psona illa maxi
mo piculo exponunt et p cereiore opinione nauqua possit peccata
debitu su pccō Tercio q dignitate angelica hoi adimunt Quod patet
q p continentiam homo puritati angelica conformatur imo q pccm
dignitate angelica supgradi Eius p iero Continenciam in carne
corruptibili seruare est digni et excellencius et maioris meriti
qua eam hz p naturu sed videbit cu ille qui post votu simplex
continentie postea iurat se cu aliqua contrahere an plus debeat ser
uare votu vel iuramentu Dicendum q votu est magis seruandū
vt p ex cui cleru vel vo c rursus vbi dicitur q votu simplex
seruandū est q si postea iurauit vxore ducere et ptemerario iu
ramento pmissam agat licet hofien mensu contrario vt cum
pms iurauit vxore ducere et postea votu continentie emittit
dicit magis seruandū ~~votu~~ iuramentu quam votu Tercio
videndum est an votu sit magis obligatoriu qua iuramentu Na
obligatio voti casatur ex fidelitate qua deo debemur s vt si pro
missu seruem sed obligatio iuramenti casatur ex reuerencia
qua deo debemus ex qua tenemur vt verificamur q p nomen eius
pmissum Ans autē infidelitas est irreuerencia et no eo q infide
litas videtur esse maxima irreuerencia Quenit cu infidelitas
in pccat sumā irreuerenciam maior videt esse obligatio voti qm
iuramentu si attendamus ad pmi rōne obligacionis vtriusqz
Quod autē hofien dicit vtriusqz esse eiusde firmitatis hoc
pe verificari quatenus ad ydempnitatem obiecti q vtriusqz

Sup cu M. m

obligat ipi deo **S**ed quantum ad rationem obligandi maior videtur obligatio
 voti ut domini est **P**ropter quod est sciendum quod multo melius
 est facere aliquid ex voto quam sine voto quod patet ex tribus primo quod
 votum est actus libertatis que est nobilior virtus **C**onpatitur autem quod actus
 qui ad perfectionem virtutis dicitur est perfectior **S**ed quod per antihelium perfectior est dicitur
 arbore cum fructu quam fructum tantum sine arbore sed quod bona volun-
 tatis est quod arbor fecunda actus autem germinans est quidem fructus bone
 voluntatis **C**um igitur ille qui germinat sine voto det solum fructum qui autem
 ex voto germinat est ipsam bonam voluntatem cum omni fructu ex eo pueniente
 deo perpetuo deditur patet quod multo melius est germinare ex voto
 quam sine voto **N**ec valet si dicatur quod germinans sine voto libere germinat
 qui autem ex voto germinat ex necessitate videtur autem videtur aliquid fieri ex
 libertate quam ex necessitate **A**d id videtur antihelium in libro **S**ur deus hoc
Quod felix est necessitas que ad meliora compellit quod autem quod
 necessitas que in nascitur ex voto procedit ex libera voluntate qua homo
 spontaneus se deo per votum obligat **T**ercio hoc id patet quod per votum
 voluntas immobiliter firmatur in bono facere autem ex voluntate
 magis firmata ad bonum hoc est perfectior quod pertinet ad perfectionem virtutis
 ut patet in ethice **T**ercio exponitur hoc de transgressionem verbi
 maledicti sic **N**on assumes nomen domini dei tui in vanum in verbo scilicet
 maledicti **E**t sic gerit peccatum quatuor modis primo non maledi-
 ces deo sicut latrones faciunt cum non prosperant in ludo vice illorum
 qui culpam dyabolicam reatuant indignam innocentiam et
 deo maledicunt quod est horribile est audire horum quicquid principes
 sunt qui talibus quicquid hospicium cedunt vel qui vestimenta
 eorum delusa dividunt et qui cum ipsis familiariter bibunt vel ab
 eis sortem luminis recipiunt **S**ed non maledices alicui scilicet et
 spali bene virgini potest faciunt iudei blasphemii **O**mnis enim talis
 non possunt absolui nisi ab ipso et eius punitio et maxima debet
 eis pena imponi potest dicitur **D**e maledictis **S**ecundum ubi plura de
 hoc invenies intertextu et in glo **T**ercio non maledices deo verbo
 ipsum scilicet subornando seu est predicatore impediendo gratia quod faciunt
 qui verba predicantis derident vel ad ipsum impediendum clamores
 riles vel alias triumphas exercent **Q**uarto non maledices di-
 vine voluntati ut faciunt illi qui maledicunt dicitur plumali
 vel eorum infirmitati seu est verum predicanti propter quam multi

non punitio
 magis
 de istis punitio

